

a. 9163

BÜNTETŐJOGI ÉRTEKEZÉSEK

SZERKESZTI: DR. FRIEDMANN ERNŐ

A NEMZETKÖZI BÜNTETŐJOGI EGYESÜLET MAGYAR CSOPORTJÁNAK FŐTITKÁRA

1913. FEBRUÁR HÓ.

11. FÜZET

A BÜNTETŐJOGI SZAKKÉPZÉS REFORMJA

KÜLÖNÖSEN A BÜNTETŐ ÉS NYOMOZÓ HATÓ-
SÁGOK KIKÉPZÉSE A KRIMINOLÓGIAI KÖVE-
TELÉSEK FOLYTÁN RÁJUK VÁRÓ UJ
FELADATOK MEGOLDÁSÁRA.

IRTA

DR. FINKEY FERENCZ

KOLOZSVÁRI EGYETEMI TANÁR.

KIADJA

A M. KIR. IGAZSÁGÜGYMINISZTERIUM TÁMOGATÁSÁVAL
A NEMZETKÖZI BÜNTETŐJOGI EGYESÜLET MAGYAR CSOPORTJA.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a title or header.

Faint, illegible title text in the center of the page.

Faint, illegible text below the title, possibly a subtitle or author information.

Faint, illegible text in the lower middle section of the page.

A NBE. 1910. évi brüsszeli kongresszusa Balogh Jenő indítványára kimondta, hogy a legközelebbi nagygyűlés napirendjére tüzi a „jogi oktatás reformjának s a közveszélyesség kérdésében határozathozatalra hivatott hatóságok kitanításának“ kérdését. A f. é. augusztus hóban Kopenhágában megtartandó kongresszusnak tényleg ez lesz a második programmpontja.¹ Miután ez a nagyjelentőségű kérdés éppen a magyar csoport általánosan elismert vezérének javaslatára került napirendre, úgy véltem, kötelességet teljesítünk, ha azzal mi is már előre közelebről foglalkozunk s igyekszünk nézeteinket e tárgyban formulázni.

Hogy az egész jogi oktatásügy és vizsgarend mélyreható újításokat, gyökeres revíziót igényel, ez ma nemcsak nálunk, de Európaszerte általános nézet az irodalomban és a gyakorlati jogászság körében. Érdekes megfigyelni a két ellentétesnek látszó, de összetartozó s egymást kiegészítő jelenséget, hogy míg a mai modern felfogás a bírói működést éppen a legmagasabb polczra helyezi s a bírák és általában az igazságügyi hatóságok elé a legmagasabb ideálokat tüzi: azoknak természet-tudományi, főleg lélektani, sociologiai és gazdaságtani ismeretekkel felruházását s követeli a bíró felszabadítását a törvény betűi szerinti ítélkezés békói alól s míg a „jó bíró“ fogalmát a socialis bajok orvoslására törekvő emberbarátéval s a társadalmi élet összes szövevényeit alaposan ismerő és azok felett uralkodó polyhistoréval

¹ Bulletin de l' Union int. de droit pénal. XIX. 354.

azonosítja, addig másfelől a legilletékesebb tényezők, a jogtanárok, a bírói és ügyvédi vizsgák censorai, a törvényszéki fogalmazói kar gyakorlati kiképzését vezető hatóságok tele vannak panasszal a joghallgató ifjúság leckelátogatási hanyagsága, az elméleti és gyakorlati jogi vizsgák színvonalának alacsonysága, az egyetemekről kikerült jogászfifjúság gyakorlatiatlansága, szóval a jogász képzés fogyatkozásai felől. Mindkét jelenség, bár ellenkezően túlzott színezetű, lényegében sok igazat tartalmaz s mindkettő eléggé igazolja a jogi oktatás reformjának szükségességét, megmagyarázza azt az általános óhajt és a különböző törekvéseket, kísérleteket, melyekkel a jogi oktatás általános reformja, az elméleti és gyakorlati jogászképzés emelése tekintetében manapság mindenfelé az irodalomban s a különböző nemzeti és nemzetközi kongresszusokon lépten-nyomon találkozunk. Így a jogászképzés reformjával foglalkozott az 1911-ben Darmstadtban tartott jog- és gazdaságbölcseleti nemzetközi kongresszus, — az 1910-ben tartott würzburgi ügyvédgyűlés, — az 1911-ben alakult „jog és gazdaság” nevű egyesület, mely e kérdésre külön bizottságokat szervezett (Ausschuss für Vor- und Ausbildung). Legnagyobb jelentőségű pedig a múlt 1912. évi szeptemberben Bécsben tartott 31-ik német jogászyűlés állásfoglalása abban a kérdésben, hogy a jogász kiképzésnél mi módon lehetne a jogászok *psychologiai, gazdasági és sociologiai* kérdésekben való jártasságát fokozni. E szerint a gyakorlati kiképzésnek már a közép iskolában kell az alapjait lerakni, a lélektan, gazdaságtan és sociologia elemei már ott tanítandók; az egyetemeken pedig gyakorlati tanfolyamok állítandók ezekből a tudományokból s azok hallgatása és azokból való vizsga *kötelezővé* teendő. A gyakorlati kiképzés egyoldalúságának elkerülése végett az ügyvéd és bíró jelöltek a gyakorlati időből legalább hat hónapot közigazgatási hivataloknál, a közigazgatási pályára készülők viszont ügyvédnél vagy bíróságnál töltsenek. Ezenfelül a nagyobb városokban továbbképző tanfolyamok szervezendők. (Jogállam 1912. 633).

Különösen élénk reformmozgalom van e téren

Németországban, a hol *Zitelmann*, bonni egyetemi tanárnak az elméleti és gyakorlati jogászi kiképzés egybekapcsolása (az egyetemi évek közé ékelt előgyakorlat) iránti ismeretes javaslata¹ emelte napirendre a kérdést, a melynek nyomán azóta halomszámra álltak elő az erre vonatkozó munkálatok, tervezetek és javaslatok.² E nagyarányú irodalmi agitálás eredményei a különböző *jogászi továbbképző tanfolyamok*, melyek Németország számos városában részint önkéntes egyesületek alakjában, részint hivatalos uton az utóbbi években kialakultak, valamint a közigazgatási tisztviselők továbbképzésére már 1902-ben megalakult egyesület (*Vereinigung für staatswissenschaftliche Fortbildung*), mely évek óta rendszeres kurzusokat tart.³ Legujabb eredménye e nagyarányú mozgalomnak a porosz igazságügyi miniszter 1912 július 3-iki rendelete, mely a bírósági assessoroknak 1 évi szabadságidő igénybevehetését biztosítja „további tanulmányok végett”, a melyet ügyvédi irodákban, üzletekben, vagy különböző tanfolyamokon tölthetnek.

De hasonló reformmozgalmat tapasztalhatunk a többi nyugateurópai államokban is. A jogászképzés mai túlságosan dogmaticai jellegével sehol sincsenek megelégedve. Még az annyira konzervatív Angliában is — a mint legközelebb olvashattuk — a kormány tervbe vette a jogi oktatásügy és vizsgarend gyökeres revízióját. Hazánkban a jogi oktatás reformjának több évtizedes

¹ *Zitelmann*: Die Vorbildung der Juristen. Leipzig, 1909.

² *Gerland*: Die Reform des juristischen Studiums. Bonn, 1911.

Waller: Rechtsstudium und Referendarat.

W. Mittermaier: Wie studiert man Rechtswissenschaft?

Rathenau: Herausbildung von Gegenwartsjuristen.

Reidnitz: Juristenbildung insbes. die Vorbildung der Rechtsanwälte. Mainz, 1911.

A. N. Zacharias: Über Persönlichkeit, Aufgaben und Ausbildung des Richters. Berlin, 1911.

A. Hellowig: Kriminalistische Ausbildungskurse. Monatschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform. VII. 588. és Zeitschrift für die ges. Strafrechtswissenschaft. XXXIII. 35.

E. Jacobi: Die Ausbildung der Juristen. Berlin, 1912.

L. még *Balog Arnold*: Jogtud. Közlöny 1911. évi 1. és 9. sz.

³ L. *Csekey I.*: Jogtud. Közl. 1912. 27. szám.

előzményeit nem említve, legutóbb a Balogh Jenő, még mint vallás- és közoktatásügyi államtitkár által kezdeményezett jogi oktatásügyi anketon lettek feltárva jogi oktatásunk minden irányú bajai és hézagai, melyek közül a legégetőbbeket a jelen iskolai évben életbelépett 128.000/1911. sz. vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendelet orvosolta, a mely rendelet azonban kifejezetten csak „részleges“ reformokat (a magánjognak és büntetőjognak alapvizsgái tárgyakká, a büntető perjognak önálló főcollegiummá tétele) ölelt fel s további, de szintén munkába veendő programnak tartja fenn a jogi oktatás teljes és gyökeres revisióját. További, szintén Balogh Jenő által kezdeményezett fejlemény az 1911-ben és 1912-ben Budapesten tartott jogászai továbbképző tanfolyam, melyeknek állandósítása és fokozatos fejlesztése céljából a kultuszminisztérium 1912 június havában állandó bizottságot szervezett. (Jogt. Közlöny. 1912. 205. l.)

Nem szándékozom ezuttal az egész jogi oktatás és vizsgarend reformját s az eziránti általános javaslatokat és törekvéseket egyáltalán szóvátenni, csak annyiból kellett e pár szót is előrebozsátanom, hogy rámutathassak arra, miszerint a büntetőjogi szakképzés reformja, annak mélyítése, bővítése s egyúttal gyakorlatiasabbá tétele iránti törekvés nem elszigetelt vagy különleges jelenség, hanem egy részlete a jogászai szakképzés általános reformja iránt Európaszerte megindult s épen a legutóbbi 2 évben nagy hullámokat vert mozgalomnak. S talán az elfogultság vádja nélkül mondhatjuk, hogy a jogtudományok közül épen a büntetőjog volt az, melynek legújabb nagyarányú fejlődése legelőször vetette felszínre és tette aktuálissá a jogi oktatás gyökeres reformjának gondolatát. Amint el nem lehet vitatni, hogy a büntetőjog terén tudtak a sociologiai és a természettudományi törekvések legkorábban és legsikeresebben érvényesülni s a tételes büntetőjog ma, a gyűjtőszóval u. n. *kriminológiai* törekvések előnyomulása folytán az összes kulturállamokban gyökeres átalakulás stádiumában van, úgy a büntetőjog tanítása, a leendő gyakorlati büntetőjogászok elméleti és gyakorlati kiképzése

tekintetében is már régóta megindult a reformmozgalom és a kísérletezés.

A büntetőjogi tudomány az utolsó három évtized alatt valóban óriási fejlődésen jött keresztül. A tételes büntetőjog elemzésével foglalkozó, u. n. dogmaticus büntetőjogi tudomány mellett egész serege alakult ki a *kriminológiai* melléktudományoknak (bűnügyi embertan, bűnügyi lélektan, bűnügyi elmekórtan, bűnügyi sociologia), a melyeknek tanításai, igazságai lassanként áthasonították, modernizálták az *anyag*i büntetőjog tudományát, mint erről a legkiválóbb büntetőjogi írók tanckönyvei (Liszt, Prins, Garraud, Vidal) tanuskodnak. Egészen új melléktudománya fejlett ki a tételes büntető perjognak is: a *kriminalisztika*, a nyomozás és vizsgálat tudománya, mely a gyakorlati büntetőjogászoknak, főleg a nyomozó és vizsgáló hatóságoknak valóságos kenyértudománya lett. Ugy az anyagi, mint az alaki jognak önálló melléktudományává nőtt a *börtönügy*, helyesebben *büntetéstan* (science pénitentiaire), mely nemcsak a börtönhivatalnokokat, de a bírakat, ügyészeket is legközelebről érdekli s melynek részletei az újabb büntetőjogi kézikönyvekbe is mind szélesebben bekerültek.

A legfontosabb pedig, hogy a „bűnügyi tudományok“ ily széleskörű kifejlődése, a bűnelkövetés okainak, a büntetett egyéniségének, a bűnözés embertani és társadalmi tényezőinek, az ezek elleni állami és társadalmi védekezés módozatainak ily mélyreható vizsgálata nem maradt pusztá elméleti vívmány, hanem az új tudományos buvárlatok és törekvések gyakorlati eredménnyel is jártak. A legjelentősebb tudományos követelések és javaslatok már a törvénytárakba is bejutottak, így különösen a *gyermek- és fiatalok* büntetéseik egészen új szellemű kezelése, azoknak a rendes büntetőjogi és büntető perjogi szabályok alóli teljes kivétele az összes kulturállamokban megvalósult vagy éppen megvalósítás alatt áll; épúgy a *közveszélyes büntetéseik* különböző osztályai elleni okszerűbb és sikeresebb védekezés mindenütt munkában van s éppen napjainkban áll kiépítés alatt.

Mennyire igaz, hogy a tudományos buvárlatok egészséges eredményei, gyakorlati értékű igazságai előbb-utóbb diadalmaskodnak, belekerülnek az élő jogba, kézzelfoghatólag mutatja épen ez utóbbi kérdés, *a közveszélyesség problémája*. Az új természettudományi és sociologiai törekvések magva, kiinduláspontja kétségkívül a társadalom hathatósabb védelme azok ellenében, a kik a társadalmat bünelkövetéssel fenyegetik. A Liszt felépése, a NBE. alapítása is erre irányult. Úgy az embertani, mint a sociologiai iskola hosszas tapogatózások és viták után odajutottak, s abban találkoztak, hogy az orvosilag és bíróilag *közveszélyeseknek* megállapított büntettek azok, a kik ellen a társadalomnak a mainál erélyesebb és hatályosabb fegyverekkel kell védekeznie. Kik tekinthetők és tekintendők azonban közveszélyeseknek, helyettesítheti-e a közveszélyesség fogalma a büntetendő cselekmény fogalmát, minő eszközökkel lehet a közveszélyesek ellen küzdeni, e kérdések felett a tudományos vita még mindig nincs lezárva. A NBE.-nek 1905-iki hamburgi és az 1910-iki brüsszeli kongresszusát elsősorban ez a kérdés dominálta, a f. évi kopenhágai kongresszus pedig kizárólag ennek lesz szentelve. A NBE. nemzeti csoportjai közül a francia, a magyar, a német csoportokban is többbizben mélyreható eszmecserék folytak e kérdés felett. Daczára, hogy a tudományos vita még mindig tart e rendkívül messze kiható horderejű és sok ágazatu kérdésben, annak már is több gyakorlati eredménye van, a mennyiben nevezetes lépések történtek a kérdés egyes részeinek törvényhozási megoldására. Így a sokszoros visszaesőkről, illetőleg a közveszélyes hivatásos büntetésekről Franciaország (1885), Norvégia (1902), Anglia (1908), több északamerikai állam (Ohio 1885, Massachusetts 1887, Kentucky 1898, New-York 1907), a csavargókról és koldusokról Belgium (1891) és Norvégia (1900), az iszákosokról Anglia (1898), Norvégia (1910), s több amerikai állam külön törvényeket alkottak, az elmebeteg büntettek és a csökkent beszámítasu gyengeelméjűek elhelyezésével, gyógykezelésével is több helyen foglalkoznak, különösen Angliában és Északamerikában

létesítettek ezek részére is megfelelő specialis intézeteket. A legújabb büntetőtörvényjavaslatok (1908 svájci, 1909 német, 1909 osztrák, 1912 szerb) kivétel nélkül felölelik mindezeket a kérdéseket s azok szerencsés megoldását tekintik főfeladatuknak.

Mindezek a mozzanatok eléggé igazolják azt, hogy a büntetőjog elméleti és gyakorlati művelésében, kezelésében egy új korszakhoz értünk. A mai büntetőjogi tudomány nem érheti be többé a büntetőtörvénykönyv és a bűnvádi perrendtartás exegetálásával, a tételes büntetőjogi szabályok dogmaticus kifejtésével. Az anyagi büntetőjogi tudomány nem nélkülözheti a kriminologia segítségét. A bűnügyi kóroktan, a bűnügyi embertan, bűnügyi lélektan, bűnügyi szociologia nemcsak „megemlíthető segédtudományai“ az anyagi büntetőjognak, de oly lényeges melléktudományai, melyek nélkül az, a ki akár elméleti, akár gyakorlati pályán akarja művelni a büntetőjogot, ma már tényleg nem boldogulhat. Ép úgy a ki a büntető perjoggal elméletileg vagy gyakorlatilag foglalkozni kíván, nem tehet egy tapodtat sem a kriminalisztika ismerete nélkül. Hasonlóképen nélkülözhetetlen a börtönügy beható ismerete úgy a bíróra, mint az ügyészre és a védő ügyvédre.

A büntetőjogban többé nem elméleti óhaj, nem utópia a büntettes *egyéniségének*, testi, lelki állapotának, élettörténetének, jellemének, társadalmi helyzetének, családi viszonyainak, környezetének kutatása, pontos és biztos megállapítása. A fiatalokú terheltekre nézve ennek az u. n. *környezettanulmány*nak beszerzését a legtöbb kulturállamban már kötelezőleg előírják az eljárási törvények vagy rendeletek. Így nálunk is tudvalevőleg az 1909. évi 127.100. számú igazságügyminiszteri rendelet a fiatalokúak bűnügyeiben elengedhetetlennek nyilvánítja azt s részletes utmutatást és mintát nyújt annak beszerzése és kiállítása iránt. Legújában már néhol (így Franciaországban) a felnőtt vádlottakra nézve is megkivánják a környezettanulmány beszerzését. Ép úgy a terheltek orvosi megvizsgálása, főleg elmeállapotuk megállapítása úgy a fiatalokúakra, mint a felnőttekre nézve

ma már legtöbb helyt rendes gyakorlat lett. A környezet-tanulmány, mint a tettes társadalmi viszonyairól, az orvosi vizsgálat, mint annak testi és lelki állapotáról adott részletes és szakszerű felvilágosítás fogják megvilágítani a bíró előtt az illető vádlott egyéniségét, ezek fogják képesíteni arra, hogy az illetőnek közveszélyességét, veszélyessége fokát megállapíthassa.

Ép úgy azok a bámulatós eredmények, a miket a nyomozás és vizsgálat terén a bűnügyi technika újabb eszközeivel, a Bertillonage-zsal, vagy az újabban még sikeresebbnek látszó daktyloscopiával, a fényképezésekkel, vegyészeti kísérletekkel az igazságügyi rendészet és a törvényszéki orvostan korifeusai elérték, a gyakorlati haszon, a legkőrmönfontabb büntettek meglepő kézrekerítése, leleplezése, a legrejtettebb titkok felderítése egy-egy új vegyészeti vívmány folytán, mindezek kézzelfoghatólag követelik, hogy a büntett elleni küzdelemben a modern eszközöket a lehető legszélesebben vegyük alkalmazásba s azok alkalmazásának megismerésére, begyakorlására igyekezzünk alkalmat adni a nyomozó hatóságoknak és közegeknek. A *kriminalisztikai állomások* és *tanfolyamok* szervezése elengedhetetlen követelménye a mai igazságszolgáltatásnak, nem szabad összetett kezekkel néznünk, hogy míg a büntettek a modern technika legújabb eszközeivel követik el a legszörnyűbb büntetteket, mi a szándék fajainak vagy a subjectiv és objectiv okozatossági elméleteknek subtilis hajszállhasogatásával készítsük elő azok elleni védekezésre az arra hivatott hatóságok leendő tagjait. A kriminalisztikát, a büntett és a büntettek elleni küzdelem taktikáját tehát a társadalom jól felfogott érdekében minél alaposabban és szakszerűbben kell fejleszteni, arra az összes leendő büntetőjogászokat minél alaposabban előkészíteni.

A kriminológia és a kriminalisztika terén eddig tett kísérletek azonban bizonyára még csak tapogatózások, illetőleg előhírnökei annak, mit fog kívánni a jövő büntetőjoga és eljárása a büntető és nyomozó hatóságoktól. Előrelátható, hogy a kriminológiai és kriminalisztikai törekvések teljes diadala a büntetőjog gyakorlati

munkásaira új és nagy feladatokat fog róni. S talán nem is kell hozzá különös jóslási tehetség, hogy a fentiek alapján előrelássuk legalább a *hármás főfeladatot*, a miket már a közel jövőben a büntető és nyomozó hatóságoknak teljesíteniök kell a mai feladataik mellett, illetőleg azokon felül.

Első új feladat: *a nyomozás kiterjesztése a terheltek egész előéletének, teljes élettörténetének, egyéniségének és jellemének tisztázására*. A büntetettek osztályozása, a mi úgy az embertani, mint a sociológiai irányok egyértelmű követelése, vagyis a különböző jellemű és jellegű csoportok megkülönböztetése s mindenikkel szemben a megfelelő különleges elbánás lehetősége, első elengedhetlen feladatává fogja tenni a nyomozó hatóságoknak, hogy a terheltek, különösen a vádhatóság által közveszélyeseknek állított terheltek egyéniségét minden irányban (élettani, lélektani, társadalmi szempontból) beható kutatás tárgyává tegyék, hogy a vádhatóságnak és az ítélő bíróságnak a terhelt személye felől alapos és megbízható tájékoztatást nyújtsanak. A nyomozó hatóságok feladata jövőre előreláthatólag nemcsak a büntetendő cselekmény tényálladéka és a terhelt bűnössége felőli, a modern kriminalisztikai fegyverekkel és eszközökkel való tájékozódás lesz, hanem hármás irányu: élettani, lélektani és társadalmi tanulmány, quasi szakértői vélemény beszerzése a terhelt egyéniségéről, testi és lelki állapotáról, jelleméről, családi és társadalmi viszonyairól, környezetéről.

A másik feladat lesz *a fűeljárás megfelelő átalakítása*, a büntetőjogi felelősségrevonás s a büntetés vagy a biztonsági intézkedés feletti alapos és megnyugtató döntés lehetővé tétele végett. A vád, illetőleg a terhelt sorsa felett döntő hatóságnak jövőre nemcsak a tényállás és a bűnösség vagy ártatlanság megállapítása s a büntetés mennyiségének évek, napok szerinti előzetes kimérése lesz feladata, hanem a terhelt egyéniségének s főleg társadalmi veszélyességének a tisztázása s az esetleg szükséges biztonsági intézkedés elrendelése is. A büntető bírónak ehhez képest — a mint *Garraud* szerint¹ már

¹ *Garraud*: *Traité theor. et prat. de l'instruction crim.* I. 7.

ma is — jövőre még inkább psychologusnak és sociologusnak kell lennie s azért a föeljárást is oly módon kell reformálni, hogy az ítélkező hatóságok maguk közvetlenül s alaposan megismerhessék és biztosan megállapíthassák a vádlott jellemét, egyéniségét, a mi a terhelttel való huzamosabb és fesztelen, az alakszerű főtárgyaláson kívüli megbeszélések, megfigyelések által lesz biztosítható. Az eljárás súlypontjának ezután is a főtárgyaláson kell maradnia, de a főtárgyalás előtt és alatt módot kell adni a bírának a terhelt egyéniségének alapos kitanulmányozására. Ép úgy reformálandó lesz a felsőbb bíróságok előtti eljárás is, és pedig vagy a felelbeszés teljes eltörlésével vagy annak a teljes közvetlenség elvére fektetésével.

A harmadik főfeladat lesz *a végrehajtás, különösen a szabadságvesztés és a különböző biztonsági intézkedések gondosabb és eredményesebb keresztülvitele s annak fogantatására való felügyelet és ellenőrzés a bíróságok részéről.* A vádlottal szemben igazságosnak és szükségesnek talált büntetésnek vagy biztonsági intézkedésnek csak akkor van értelme, bármelyik csak akkor éri el célját, ha annak végrehajtása, fogantatása valóban úgy történik, a mint azt a törvényhozás eltervezte s a bíró a törvény alapján elrendelte. A végrehajtás mikéntjétől függ, hogy a büntetés vagy a biztonsági intézkedés által az elítélttel szemben kellő biztosítékot tudunk-e szerezni az iránt, hogy jövőre a társadalmi rendet nem fogja megháborítani. Különösen a szabadságvesztés büntetésnek és a különböző szabadságkorlátozással járó biztonsági intézkedéseknek az elítéltek *egyéniisége szerinti* fogantatása, a tényleges egyénítés, a legfőbb biztosítéka az egész büntető igazságszolgáltatás sikerének. Mindezek elkerülhetetlenné teszik, hogy a büntetésben, főleg az ú. n. börtönügy részletesen és szakszerűen szabályoztassék s a végrehajtás, a mi a büntetőjogban sokkal jelentősebb, mint a polgári perjogban, ne legyen egyszerűen átengedve a fogantatító közegeknek, hanem ezt is, mint a büntetőjog leggyakorlatiasabb részét, a bíróság, illetőleg az arra szakszerűen képzett hatóság vezesse és ellenőrizze s mindenféle visszaélés, tökéletlenség, a mi ma még e

téren fennáll, s a büntetés célját és sikerét akadályozza, mellőztessék és gyökeresen orvosoltassék. Különösen fontos e részben a feltételes szabadonbocsátás s általában a letartóztató intézetekből elbocsátás tárgyában az eddiginél gondosabb és alaposabb eljárás, a mi a közveszélyesség szabályozásának próbaköve és a *patronage* rendszeres szervezése, a pártfogó tisztviselői intézmény kiépítése.

Ez előrelátható hármias új feladat megoldásának természetes előfeltétele és előkészítője a *büntetőjog jövőendő gyakorlati munkásainak megfelelő kiképzése*. Új eszmék megvalósításához új emberek kellene, illetőleg a régieknek az új eszmékhez simulása, az új feladatok átértése, az azok keresztülvitelére való készség és képesség elsajátítása. A büntetőjogi szakképzés ily modern irányú reformja, vagyis a nyomozó, az ítélő és a végrehajtó hatóságok tagjainak megfelelő kitanítása közel három évtized óta foglalkoztatja a büntetőjogi irodalmat és a büntetőjogi kongresszusokat.

Tudtommal először *Tarde* vetette fel a büntető igazságszolgáltatásban közreműködni készülő fiatal nemzedék részére szolgáló „*bűnügyi klinika*“ eszméjét¹ vagyis a büntetőjogi szakképzés gyakorlatiasabbá tételét. Ő sürgette Lombrosoval és Ferrivel együtt, hogy a büntetőjog hallgatói a fogházakat látogassák s a *patronage* egyesület tagjai közé vétessék fel magukat, hogy így közvetlenül tanulmányozzák a büntetéseket s résztvegyenek a visszaesés elleni küzdelem taktikájában. A *Tarde* javaslatára került a kérdés az 1885-iki római nemzetközi börtönügyi kongresszus napirendjére, a mely főleg *Ferri* felszólására magáévá tette e javaslatot s kimondta, hogy a joghallgatók büntetőjogi kollégiumot csak akkor hallgathatnak, ha előzőleg a tanáruk vezetése alatt működő *patronage* egyesület tagjai közé felvétették magukat; s a büntetőjogi hallgatók kötelesek hetenként a legközelebb eső fogházakat látogatni.

1890-ben a Szentpétervárott tartott nemzetközi

¹ *Tarde G.*: Összehasonlító tanulmányok a kriminológia köréből. Ford. Lengyel Aurél 1908. 21. l.

börtönügyi kongresszus mint határozott követelést állította fel a *börtönügyi tudománynak* az egyetemeken önálló kollégium gyanánt előadását s annak a joghallgatók által leendő kötelező hallgatását.

1895-ben a NBE. *linzi* naggyűlése behatóan tárgyalta a gyakorlati büntetőjogászok kiképzését. E reánk különösen fontos és jelentős vita alapját Hans Gross-nak (akkor gráci törvényszéki bíró, jelenleg gráci egyetemi tanár) a *kriminalisztika* néven formulázott új tudomány jogsultsága és az egyetemeken leendő előadása iránti javaslata¹ képezte. Gross nagyon helyesen mutatott rá, hogy a leendő gyakorlati büntetőjogászra nézve nem elég a BTK. és a BP. szövegének a büntetőjogi alapelveknek és alapfogalmaknak az ismerete, hanem éppoly fontos és szükséges a büntetőjog reáliáinak, a nyomozás, a vizsgálat, a tárgyalás művészetének, a tények megállapításának, a nyomoknak, a büntetettek szokásainak, nyelvének, a bűnelkövetés eszközeinek, a tanúkihallgatásnak a bemutatása, ezeknek tudományos és gyakorlati ismertetése is. A *linzi* kongresszus hosszú vita után elvileg hozzájárult a Gross javaslatához s kimondta, hogy a büntetőjogászok alaposabb kiképzése s különösen gyakorlati hivatásukra való előkészítése végett ajánlatos nekik akár a hallgatók részére *facultatív kurzusok*, akár a gyakorlati jogászok részére szolgáló *különös kurzusok* alakjában szélesebb körű és alaposabb ismereteket nyújtani főleg a bűnelkövetés általános okairól, a büntetettek sajátosságairól és a büntetés végrehajtás módozatairól.

A *linzi* kongresszus óhaja ugyan még meglehetősen szerény keretekben mozog s szinte félénk lépésnek tetszik, azonban Gross fáradhatlan buzgalmának sikerült a *kriminalisztika* iránti bizalmatlanságot s annak tudományos színvonala felőli aggályokat eloszlatni, úgy hogy ma a *kriminalisztika*, mint főleg a büntető perjog mellék-tudománya, általános elismerésnek és népszerűségnek örvend s nagy irodalma is alakult ki. Az egyetemeket ugyan, épp úgy mint a kriminologia, általában még

¹ L. Bulletin de l' Union Internationale de droit péral V. 313—322. A *linzi* kongresszus tárgyalásait l. u. o. 462—490.

mindig nem tudta meghódítani, csak itt-ott jutott be azok tanrendjébe,¹ azonban a különböző gyakorlati kurzusok, tanfolyamok, a miket börtönügyi, rendőrségi vagy bírósági tisztviselők részére legujabban tartanak, voltaképen a Gross eszméjének életrekelését, részleges megvalósítását jelentik. Így a börtönügyi tisztviselők és közegek részére, a szentpétervári, majd a párisi börtönügyi kongresszusok felhívása folytán is, több állam rendszeresítette a megfelelő szaktanfolyamokat és pedig külön az alsóbb hivatalnokok és a börtönőrök (Francia-, Olasz-, Spanyol-, Magyarország, Anglia) s külön a magasabb tisztviselők részére (Japán, Spanyol-, Magyarország).² A nyomozó közegek részére különböző rendőri, csendőrségi iskolák, kurzusok szintén régóta tartatnak több európai államban.

Legujabban végre sikerült Grossnak eszméit a gráci egyetemen megvalósítani s az általa már 1896-ban szervezett *bűnügyi muzeum* felhasználásával az 1912/13. iskolai évben egy *egyetemi kriminalisztikai intézetet* nyitott meg (Kriminalistische Universitätsinstitut). Az intézet programja, illetőleg alkotó részei:

1. *elbádások* a büntetőjogi melléktudományokból (bűnügyi lélektan, bűnügyi embertan, kriminalisztika, bűnügyi statisztika),

2. *gazdag kézi könyvtár*, mely az összes bűnügyi melléktudományokra vonatkozó műveket tartalmazza,

3. a *bűnügyi muzeum*, (eddig a törvényszéken, most az egyetemre helyeztetett át),

4. *laboratórium* (muzeumi tárgyak készítése, fotográfia, daktyloscopia),

5. *kriminalisztikai állomás* (véleményezés a bíróságok részére nyomozási adatok megfejtése tárgyában, a hallgatók kitanítása ily irányban),

¹ A lausanne-i egyetem az első, mely a rendőri tudomány (Polizeiwissenschaft) részére önálló tanszéket állított 1909-ben.

² L. ezekről Monatschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform. V. 642. lap.; *Vámbery R.*: Jogállam 1910. 721. és *Merkatz*: Zeitschrift für die ges. Str. wiss. XXXIII., S. *Stammer*: Monatschrift für Kriminalpsychologie V. 237.

6. *tudományos organum*: a Gross által szerkesztett Archiv für Kriminalanthropologie und Kriminalistik.¹ Ugyanily irányú a bécsi egyetemen Sperl által már 1911-ben a tételes jogtudományokban (magánjog, perjog) való kiképzés eredményesebbé tétele végett létesített „jogalkalmazási intézet“, melynek czélja *szemléletű oktatást* nyújtani a hallgatónak s így a jogi oktatást gyakorlatiasabbá tenni.

Bűnügyi laboratoriumot szerveztek a mult évben Brüsszelben az ottani fogház helyiségében.

Magára a büntetőjogi szakképzés reformjára nézve a további és a legujabb fejlemények a következők:

Tíz évvel a linzi kongresszus után, 1905-ben a NBE. francia csoportjának kongresszusa vitatta meg az egész büntetőjogi szakképzés, a hivatalnoki és ügyvédi kar büntetőjogi kiképzésének kérdését. Ez a kongresszus építi ki először az önálló *büntetőjogi tanfolyam* tervét, midőn az egyetemek jogi karán az összes büntetőjogi és kriminológiai tudományok előadását s az azokban való elméleti és gyakorlati kiképzést két évi tanfolyamra beosztja s megállapítja, hogy e külön büntetőjogi tanfolyam sikeres elvégzéséről bizonyítvány állítandó ki, mely a bírói és ügyészi állások elnyerésénél figyelembe veendő. E tervet azóta a párisi, toulouse-i és lille-i egyetemek jogi facultásain valósították meg.²

A büntető hatóságok specialis kiképzéséről, főleg a magánjogi és büntetőjogi hatóságok önállósításáról (Specialisation de la magistrature criminelle), a bírák turnusonkénti változtatásának megszüntetéséről 1911-ben a Société générale des prisons ban folyt le érdekes vita Roux dijoni jogtanár eziránti javaslata alapján. A vélemények a specialisatio helyessége felett még megoszlottak (*Garçon* és *Casabianca* elvileg helyeselték a specialisálást), a büntető és nyomozó hatóságok szakszerű és modern

¹ L. Monatschrift für Krim. Psychologie und Strafrechtsreform IX. 660. (1912) és *Kármán E.*: Jogtud. Közl. 1913. 4. .

² L. *Balogh Jenő*: Jogtud. Közlöny. 1908. 397. 1.

irányu kiképzése azonban mint egyértelmű követelmény domborodott ki.¹

Mélyreható vita volt 1911-ben a *Kölnben* tartott VII. nemzetközi bűnügyi anthropologiai kongresszuson a *bűnügyi lélektan*-nak az egyetemeken leendő előadása felett. Sommer, Ferri, Kurella, Hübner és W. Mittermaier felszólalásai alapján kimondta a kongresszus, hogy a *módszeres bűnügyi lélektan*, mint a kriminologia kiegészítő részét az egyetemeken tovább kell fejleszteni s evégből a jogi szemináriumokban, vizsgálati fogházakban, büntető intézetekben, rendőri hatóságoknál megfelelő vizsgálatokat, tanulmányokat kell végezni.²

Az 1912 szeptemberében *Bécsben* tartott 31-ik német jogászgyűlés a jogászképzés általános reformja feletti vita kapcsán szintén kifejezte, hogy a büntetőjogi szakképzés mélyítése végett is az egyetemeken *gyakorlati kollégiumok* tartandók a lélektanból, gazdaságtanból és sociológiából, valamint külön kollégium szervezendő a *börtönisméből*.

Érdemes itt megemlítenem, hogy a hazánkban a folyó iskolai évvel életbelépett új jogi tanulmányi rendszabály is felveszi, de csak mint hallgatásra ajánlott tárgyat: a *törvénytiszteleti lélektan* és *elmekörtant*.³

A kriminológia hazájában, Olaszországban a múlt évben (1912) sikerült a Lombroso, Ferri és Tarde eszméit megvalósítani. Ferri szervezett a római egyetemen egy gyakorlati bűnügyi tantolyamot a birói pályára készülők részére, (Scuola di applicazione giuridico criminale), a melyben több kiváló orvostanárral (Ottolenghi, Gianelli, De Sanctis Sante, Ascarelli) és kriminológussal (Neciforo, Longhi) karöltve, hat csoportra osztva adják elő a büntetőjog melléktudományait, illetőleg igyekeznek azok eredményeit a hallgatókkal közölni s őket a jövőendő feladataikra gyakorlatilag is előkészíteni.

¹ Revue pénitentiaire. 1911. 789—843.

² Bericht über den VII. Internationale Kongress für krimin. Anthropologie. Heidelberg. 1912. 288. l.

³ L. erről Kármán Elemér lelkes cikkét: Jogtudományi Közöny, 1911. 431.

A Ferri által összeállított program kétségtelenül a legfigyelemreméltóbb kísérlet a büntetőjog összes melléktudományainak összefoglalására s az elméleti és gyakorlati büntetőjogi szakképzés összeolvasztására. A tanfolyam hat tárgyra oszlik:

1. A büntetettek általános és lélektani vizsgálata (Látogatások a börtönökben, javító intézetekben).

2. Elmebeteg és gyengeelméjű büntetettek klinikai bemutatása és tanulmányozása.

3. Törvényszéki kísérleti lélektan. Lélektani gyakorlatok. Büntetettek és tanuk vallomásainak tanulmányozása.

4. Törvényszéki orvosi gyakorlatok.

5. A nyomozás technikája. Ténymegállapítási gyakorlatok. (Fényképezés, daktyloscopia, embertani mérések stb.)

6. Tárgyalási gyakorlatok (periratok készítése, védőbeszéd tartása, büntetés végrehajtás technikája stb.)¹

Ugyancsak a múlt évben nyílt meg Turinban a Lombroso által alapított kriminológiai intézet mellett egy gyakorlati tanfolyam a büntető hatóságok kriminológiai ismereteinek bővítésére, szintén hat csoportba osztott gazdag programmal.²

Ezek a különböző javaslatok, óhajok és gyakorlati kísérletek eléggé jellemzik azt a forrongást, melyben a büntetőjogi szakképzés reformjának ügye ma még áll, viszont az eddigi kísérletekkel tett kedvező tapasztalatok feljogosítanak bennünket arra, hogy igyekezzünk a forrongó eszmék és javaslatok közül megrögzíteni és állandósítani a maradandó becsüeket s addig is, míg a jogi oktatás teljes és gyökeres revíziója bekövetkezik, igyekezzünk a büntetőjog leendő gyakorlati munkásainak a lehető legszélesebbkörű elméleti és gyakorlati kiképzést nyújtani, vagyis a nyomozó és büntető hatóságok tagjait képesíteni a rájuk váró új feladatok eredményes megoldására.

¹ L. részletes leírását: Harmat Emil *Jogt. Közl.* 1912. 176. l. és *Jogálam* 1912. 567. l.

² L. erről is: *Harmat Emil Jogt. Közl.* 1912. 176. l.

Alig szükség mondanom, hogy a mai büntetőjogi képzés, a mit az egyetemek és az u. n. előkészítő gyakorlat, nyújtanak, ideértve a legújabban megindult továbbképző-tanfolyamokat is, egyáltalán nem elégítheti ki se nálunk, se a külföldön a reformeszmék hiveit, a kriminologia, a kriminalisztika és a börtönügyi tudomány ismerőit és barátait. Hagyjuk el most a külföldi példákat, maradjunk csak a hazai állapotoknál. Hogy történik, miben áll a büntetőjogi szakképzés nálunk? Tartunk az egyetemeken és jogakadémiákon *dogmaticus előadásokat* az anyagi büntetőjogból és a büntető perjogból, igyekszünk a tételes jog szabályait kifejtteni a hallgatóság előtt, természetesen mindenik előadó a maga legjobb tehetsége és módszere szerint, tartunk *specialkollegiumokat* az anyagi jog vagy a perjog egyik-másik nevezetesebb kérdéséről, bemutatva azt a lehető legszélesebb terjedelemben, tartunk *szeminariumot*, a hol azt a néhány tudományszomjas ifjút, a ki érdeklődik a tudomány és az irodalom iránt és hajlandó olvasgatni és dolgozni, igyekszünk bevezetni a tudományos bűvárkodás és munkálkodás módszerébe, tartunk *praktikumokat*, a melyeken gyakorlati esetek megbeszélésével, periratok készítésével, bírói tárgyalások tartásával igyekszünk a törvény alkalmazására reátanítani, a gyakorlattal annyira-amennyire megismertetni az arra vállalkozókat és érdeklődőket. Körülbelül így megy különben az egyetemi szakképzés külföldön is, legalább a német és osztrák egyetemeken.

Ez a kipróbált tanrendszer és módszer kétségtelenül alkalmas a tételes büntetőjogi és perjogi szabályok elsajátítására s modern szellemű tanárok, a kik nemcsak a törvények rendszerét commentálják, hanem azok alapelveit és az új eszméket, törekvéseket is megismertetik hallgatóikkal, a kik megtörtént esetekkel illusztrálják előadásukat, a kik a szemináriumi és praktikai hallgatóikkal vitatkozásba bocsátkoznak, hogy beletrainirozzák őket a felmerülő esetek helyes megítélésébe, a kik perrendszerű tárgyalásokat tartanak hallgatóikkal megtörtént bűnesetek felett, a kik időnként elviszik hallgatóikat egyik-másik fegyházba, fogházba, javítóintézetbe

vagy egyenesen patronage-munkába állítják őket, az ily modern szellemű büntetőjogtanárok a mai tanrendszerben is sokat tehetnek hallgatóik alapos büntetőjogi kiképzésére s az új feladatokra való előkészítésére.

Sajnos, a saját 20 évi tanári tapasztalatom alapján mondhatom, hogy mindez édes-kevés arra, hogy hallgatóinknak s plane hogy összes hallgatóinknak modern szellemű kiképzéséről, a kriminologia, kriminalisztika és a büntetéstan tudományaiban való járatosná tételéről beszélhetnénk. Magam is az említett módszerben adom elő tárgyaimat, szeminariumot, praktikumot tartok s évenként elviszem hallgatóimat börtönökbe, javítóintézetekbe, bírói tárgyalásokra, ujabban a patronage munkába is beállítottam őket, azonban mindez csak kezdet és szerény kísérlet ahhoz, a mit a teljes és alapos kriminologiai, kriminalisztikai és börtönügyi kiképzés alatt értenünk kell. A büntetőjog tanára, a kinek 5 órás főkollégiumban a tételes büntetőjogot, esetleg külön 5 órán a büntető perjogot kell előadnia s emellett specialkollégiumokat, szeminariumot és praktikumot kell tartania, legjobb akarattal sem ér rá, hogy a melléktudományokat külön és behatóan előadja s a hallgatókat, kivált egy-egy nagyobb népességű egyetemen, mindezen melléktudományokban kiképezze. A mai tanrendszer, mely a tételes büntetőjog tanítására fekteti a súlyt, csak ezek hallgatását teszi kötelezővé, a melléktudományokra se időt, se alkalmat nem ad. Ma legfeljebb a specialkollégiumokra rendelkezésre álló heti 1—2 órát lehet felhasználnunk a melléktudományok előadására, de miután ezek hallgatása nem kötelező, a valóságban ezekkel a hallgatóság zöme nem sokat törődik. Ez az oka, hogy egyetemcink tanrendjében fehér holló számba megy egy-egy kriminologiai vagy börtönügyi specialkollégium, kriminalisztikáról pedig még egyáltalán nem olvastam tanrendjeinkben¹.

¹ Részemről a f. iskolai évben *kriminalisztikai gyakorlatok* címen hirdettem egy publicumot, jövőre pedig az első félévben *kriminológiát*, a II-ban *börtönügyet* óhajtok előadni, a *kriminalisztikai gyakorlatokat* pedig mindkét féléven folytatom.

A büntetőjogi egyetemi képzés, a büntetőjogi tárgyak mai előadási rendszere tehát kétségtelenül gyökeres revízióra, illetőleg kiegészítésre szorul. A nélkül, hogy a jogi oktatás teljes és gyökeres reformjához hozzászólni akarnánk, megállapíthatjuk, hogy a büntetőjog terén, ha az élettől és a tudomány fejlődésétől elmaradni nem akarunk, a sürgős reform elodázhatatlan. A mennyire elengedhetetlennek tartjuk ma s valószínűleg jövőre is annak fogják tartani a tételes büntetőjog és büntetőperjog dogmatikai kifejtését, a leendő büntetőjogászoknak a fennálló anyagi jogi és perjogi szabályokban való alapos kiképzését, ép oly elengedhetlen követelmény lesz jövőre s az már ma is: a büntetőjog testvértudományainak, a kriminológiának, a kriminalisztikának és a büntetéstannak rendszeres előadása és kötelező hallgatása, vagyis a büntetőjog hallgatóinak, a nyomozó és büntető hatóságok leendő tagjainak ezekben a tudományokban való otthonossá tétele, az ezekben való gondos és alapos kiképzése.

A vita csak a körül foroghat, hol és miként adjuk meg ezt a kriminológiai, kriminalisztikai és büntetéstani kiképzést a jövőbeni büntetőjogászoknak, a büntető igazságszolgáltatás terén működő hivatalnokoknak? Elég-e, ha a három melléktudományt az egyetemeken jogi facultásaira, mint külön előadandó tárgyakat bevezetjük s azok hallgatását a büntetőjogi szakmára lépő hallgatókra kötelezővé tesszük? Avagy nem helyesebb-e ezekben a gyakorlatiasabb színezetű tudományokban való kiképzést a joggyakorlati időre hagyni, esetleg a kialakulóban levő *továbbképző tanfolyamok* és specialis kurzusok továbbfejlesztésével, illetőleg állandósításával?

Mindkét megoldási módozat mellett lehet érveket felhozni s bizonyára lesznek hívei mindkét álláspontnak. Nem bocsátkozom ezuttal az érvek és ellenérvek felsorolásába, csupán azt a nézetemet fejezem ki, hogy részemről a két módozat összekötését tartom helyesnek, vagyis *a kriminológiai, kriminalisztikai és büntetéstani kiképzés színteréül az egyetemeket óhajtom megtartani, azonban nem a mai speciálkollégiumok alakjában, hanem*

külön szaktanfolyamok, kurzusok szervezésével s azoknak nemcsak a hallgatókra, de az előkészítő joggyakorlaton levőkre is kötelezővé tételével.

Kétségtelen, hogy úgy a kriminológia s annak részei: a bűnügyi embertan, bűnügyi lélektan, elmeorvostan, bűnügyi sociologia, bűnügyi statisztika, mint a kriminalisztika és a büntetéstan nem merő gyakorlati ismeretek, hanem tudományok, melyek elméleti buvárlatokon, elvi alapokon vannak kiépítve és rendszerbe öntve, ezek előadása tehát arra hivatott és képzett szakembert igényel. Bárminő kiváló gyakorlati ember legyen valaki a szakmájában, kérdés, vajjon képes-e tudományos rendszerben s tanító modorban előadni ismereteit. Egy-két szép előadást, mint a mai továbbképző tanfolyamokon látjuk, kivált a kérdéssel félig-meddig amugy is ismerős, vagy már hosszabb gyakorlattal bíró jogászok előtt, könnyű lesz tartani a gyakorlati szakembernek is, de rendszeres és állandó, 1—1 félévre terjedő tudományos előadásra bizonyára nehezen, vagy csak kivételesen fognak az egyetemi tanárokon kívül mások is vállalkozni. A továbbképző tanfolyamok ellen, bármennyire elismerem azok nagy jelentőségét és szívből óhajtom azok erősítését, fejlesztését és állandósítását, kétségtelenül joggal szokták felhozni, hogy egy-egy szakmából csak egy-két, habár a legmagasabb színvonalú előadás tartása nem lehet elegendő az illető szakma vagy kérdés alapos kifejtésére s egy 4—6 hetes kurzus alatt 10—15-féle tárgyat alaposan elsajátítani szintén alig lehetséges. Még nagyobb kifogás pedig, hogy a továbbképző tanfolyamokon a gyakorlati embereknek rendszerint aránylag igen kis százaléka vehet részt s így a cél, az összes gyakorlati jogászság tudományos és gyakorlati továbbképzését csak igen lassan és hézagosan közelítjük meg.

Helyesen mondja *Zitelmann*, hogy a mint eddigelé is az egyetemek voltak a legfelső tudományos intézetek, úgy ezt a feladatot, a jogászság tudományos kiképzését jövőre sem szabad kivenni azok kezéből. Másfelől nem erőpazarlás lenne-e, ha az egyetemeket tisztán tudo-

mányos intézeteknek tekintjük, melyeknek a gyakorlati jogászképzésre semmi befolyást és szerepet nem adunk s az utóbbi feladatot átengedjük más, új intézményeknek, a továbbképző és hasonló, az *egyetemen kívül álló* tanfolyamoknak? Ez a jogi facultások csődjét jelentené¹ Zitelmann szerint a fentemlített porosz rendelettel válság-órája ütött a jogi facultásoknak. Igaz, hogy az egyetem elvileg merőben tudományos intézet s feladata kizárólag a tudomány művelése és terjesztése, de a valóságban hogy alakul ez az elvi álláspont? Vajjon a gyakorló orvosokat, a középiskolai tanárokat nem az illető egyetemi facultások képezi ki leendő életpályájukra? Vajjon a jogi doktoratust merő tudományszomjból teszi le az az ezer meg ezer végzett joghallgató, nem azért, hogy a doctori diplomával gyakorlati pályára lépjen s ügyvédi, bírói vizsgát tehessen? A mint az orvosi facultás ambíciója a tudomány elővitele mellett a valóságban az, hogy jó gyakorló orvosokat képezzen s a legkiválóbb gyakorló orvosok épen maguk az egyetemi tanárok, vagyis az elmélet és gyakorlat összetartozása és összeolvadása ott nemcsak szóbeszéd, de tény és valóság, úgy a jogi facultás hivatása is nemcsak a jogtudomány, az elmélet művelése, hanem tényleg a jó gyakorlati jogászok nevelése is, vagyis az elméleti és gyakorlati kiképzést nálunk is össze lehet és össze kell kötni. A jogi facultás ambíciója sem lehet más, minthogy alapos elméleti készütségű, és jó gyakorlati jogászokat neveljen. Nem jönnénk tehát ellenkezésbe az egyetem rendeltetésével, ha a büntetőjogi továbbképző tanfolyamokat, illetőleg a kriminológiai, kriminalisztikai és börtönügyi kurzusokat összeköttetésbe hoznók az egyetemekkel, illetőleg az egyetemi büntetőjog tanárok vezetése alatt álló *egyetemi kurzusok* gyanánt szerveznők.

E részben is, mint oly sok büntetőjogi kérdésben, megtaláljuk az analógiát az orvosi facultáson. A mint az orvosi tudományok előadása ma már elképzelhetetlen klinikák és laboratóriumok nélkül, melyekben az elméleti

¹ Zitelmann: Deutsche Juristen-Zeitung. 1912. decz. 1.

tananyagot szemléletileg és eleven, gyakorlati példákon teszik érthetővé a hallgatók előtt, ép úgy a jogi oktatás elméleti, tudományos jellegét egyáltalán nem veszélyeztetné, ha a tételes jogszabályok tudományos fejtegetését szemléletileg, gyakorlatilag is bemutatnók, vagyis ismereteik mélyítésére s azok gyakorlati jelentőségének illusztrálására *állandó* intézményeket, a Tarde és Lombroso által u. n. bűnügyi klinikákat, laboratóriumokat, illetőleg a Gross által szervezett kriminalisztikai intézeteket, vagy a bécsi egyetemen felállított jogalkalmazási intézményeket megfelelő alakban az egyetemek jogi facultásain felállítjuk. Talán szabad megemlítenem, hogy a kolozsvári egyetem jogi facultása épen a napokban határozta el, hogy a tételes jogi tárgyak előadásához ily gyakorlati jogalkalmazási intézményeket szervez s ezek támogatása és segélyezése végett memorandumot terjeszt a közokt. és igazságügyi miniszter urak elé.

Az általam javasolt megoldási mód tehát a büntetőjogi szakképzés reformjára nézve nem új, nem eredeti eszme, hanem a kriminologusok által már régebben megpendített javaslat új formulázása. Nézetem szerint ugyanis a büntetőjogi szakképzés mai rendszere kibővíthető, illetőleg összekötendő a *kriminológiai, kriminalisztikai és büntetéstani* ismeretek elsajátítását célzó külön *kurzusokkal*. Ezek a kurzusok az egyetemek jogi facultásain szervezendők, a büntetőjog tanárainak vezetése mellett, azonban más szakbeli tanárok (orvosok, sociologusok), esetleg kiválóbb gyakorlati jogászok (vizsgálóbírák, ügyészek, ügyvédek, bírák, rendőrségi és börtön-tisztviselők) bevonásával.

Az egyetemi büntetőjogi szakképzés így nézetem szerint két főrésze lenne osztandó. Az első főrészt képeznék a mai terjedelemben és a mai (modern szellemű) módszerben előadandó *anyagi büntetőjogi és büntető per-jogi főkollegiumok*, a megfelelő szemináriumokkal. A másik főrészt alkotnák *a) a kriminológiai, b) a kriminalisztikai, c) a büntetéstani tanfolyamok*, melyek 1—1 félévi, különböző óraszámú előadásokból, gyakorlatokból, intézetek látogatásából állanának. És pedig a kriminológiai tanfolyamon

előadandók lennének: a *bűnügyi embertan*, *bűnügyi lélektan*, *elmekórtan*, *bűnügyi sociologia*, *bűnügyi statisztika*, ezekhez járulnának az elmeegógyintézetek, megfigyelő intézetek látogatása, büntetettek tanulmányozása, lélektani és törvényszéki orvostani gyakorlatok. A kriminalisztikai tanfolyam állna: a *nyomozás és vizsgálat tanából* (Hans Gross kézikönyve), a *dactyloscopia*, embertani mérések, fényképezés stb. tényleges gyakorlatával és *bűnügyi perjogi gyakorlatokból*, periratok készítése, tárgyalások tartása, kiegészítve rendes birói tárgyalások látogatásával. A büntetéstani tanfolyam állna: a *börtönügy összehasonlító ismertetéséből*, a *hazai börtönügy részletes bemutatásából*, a *javítóintézetek és a gyermekvédelmi s eyyéb patronage intézmények* ismertetéséből, a melyekhez járulnának a *börtönök*, *javítóintézetek*, *patronage intézmények* rendszeres látogatása és a *pártfogói tisztség* tényleges gyakorlása.

A büntetőjogi szakképzés teljes tanterve így táblázatosan összeállítva a következő lenne:

A büntetőjogi szakképzés programja.

I. Főrés. *A tételes jog dogmatikája.*

1. Anyagi büntetőjog	}	(két féléven heti
5—5 órán)
2. Büntető perjog		
3. Büntetőjogi szemindrium	}	(önként vállalkozóknak heti
2—2 órán)
4. Büntetőperjogi szemindrium		

II. Főrés. *Bűnügyi specialis tanfolyamok.*

A) *Kriminologiai tanfolyam.*

1. Bűnügyi embertan és lélektan, megfelelő gyakorlatokkal,
2. Elmekórtan, klinikai bemutatásokkal,
3. Bűnügyi sociologia.
4. Bűnügyi statisztika. (Mindenik heti 2—4 óra.)

B) *Kriminalisztikai tanfolyam.*

1. A nyomozás és vizsgálat tana, bűnügy-technikai gyakorlatokkal, bűnügyi muzeumok, laboratóriumok látogatásával. (Heti 2—4 óra.)
2. Büntető perjogi gyakorlatok (periratok készítése, szóbeli tárgyalások). (Heti 2—4 óra.)

C) *Büntetéstani tanfolyam.*

1. Összehasonlító börtönügy.
2. Hazai börtönügy. } Intézetek rendszeres
3. Javító iskolák. } látogatásával.
4. Patronage-ügy, gyakorlatokkal. (Mindenik heti 2—4 órán.)

A bűnügyi specialis kurzusok ily rendszeres és állandó szervezése pótolná és bizonyára sikeresen helyettesítené úgy a mai specialkollégiumokat, melyeket ma a főkollégiumokkal úgyszólván túlhalmozott joghallgatók közül rendszerint igen kevesen hallgatnak, mint a mai szerényebb keretű praktikumokat, valamint esetleg a továbbképző tanfolyamokat is. Az ezekben való tevékeny részvétel azért nemcsak a joghallgatókra lenne (két évre elosztva) kötelező, de az előkészítő szolgálaton levőkre is, oly módon, hogy a gyakorlati igazságügyi (ügyvédi, bírói és közigazgatási) vizsgára senki sem lenne bocsátható e tanfolyamoknak, akár a jogi tanfolyam, akár az előkészítő szolgálat alatt sikeres elvégzéséről szóló igazolvány nélkül. A börtönügyi tanfolyam látogatása s annak végén leteendő külön vizsga lenne a börtönügyi főbb tisztviselők és a pártfogó tisztviselők qualificatiója.

E felsőfoku (egyetemi) tanfolyamok mellett természetesen fenmaradnának, illetőleg a hol még nincsenek, rendszeresen kiépítendőek lennének jövőre a nyomozó közegek (igazságügyi rendőrség, csendőrség), valamint a börtönügyi alsóbb hivatalnokok, börtönőrök részére szükséges *szakiskolák*. Mindkettőre hazánkban is megvannak a kitünő példák, előbbire a nagyváradi csendőrségi továbbképző és altiszti iskola,¹ mely főleg *Kármán Elemér* kir. ügyész buzgólkodásának eredménye; utóbbira a több fegyházban létező börtönőri iskolák. Még sikerültebbek ez utóbbira nézve a Franciaországban fennálló altiszti iskolák és továbbképző tanfolyamok.²

E különböző felsőbb és alsóbb specialis tanfolyamok szervezése, állandósítása és fokozatos fejlesztése lenne a legcélravezetőbb módja és lépcsője a kriminológiai törekvések érvényesülésének. Az ezeken kiképzett igazságügyi hatóságoktól és közegektől lehet remélnünk, hogy a büntett elleni harcot erélyesebben és alaposabban fogják vezetni, a nélkül, hogy a humanismus követel-

¹ L. *Kármán Elemér* és *Soltész Imre*: A nyomozás tan-könyve. 1911.

² *Vámbéry R.*; Jogállam. 1910. 736.

ményeivel összeütközésbe jönnének. A tételes jogok alapelveivel, a lélektan szabályaival, az elmekörtan, sociologia tételeivel ismerős s a kellő büntetőjogi reáliákban ott-honos és gyakorlott nyomozó és ítélő hatóságoktól remélhetjük, hogy a ma még alkotmányjogi tekintetből kifogásolt közveszélyesség megállapítása kérdésében is a társadalom megnyugvására fognak eljárni s az ártatlanok egyéni szabadságának tiszteletben tartása mellett hathatósabb védelmet fognak nyújtani a tisztességes társadalom részére.

Legkevésbé sem áltatom magamat azzal, hogy a felvetett nagy problémát csak megközelítőleg is sikerült volna megoldanom. A kérdés érdemleges oldalára, a kriminologiai és kriminalisztikai képzés mikéntjére és részleteire nem is terjeszkedtem ki. Úgy véltem, első a szervezet, a tanterv megalkotása, a részleteket, a tananyagot és módszert majd kiőrlik az arra hivatott szak-erők. A szervezetre, a tantervre vonatkozó javaslataim is csak a közelebbi jövőt tartják szem előtt, a messze időkre szóló, gyökeres reformokról nem akartam álomképeket szöni. De ha a nagy kérdés iránt sikerült volna érdeklődést keltenem és alkalmat nyújtanom a nálam illetékesebb szakemberek hozzászólására, esetleg vitájára s a hazai büntetőjogi szakképzés ügyének bármi csekély elővitelére, mai rövid előadásommal teljesen elértem célomat.

Még csak egy pár szót.

Előadásom szövegének elkészülte után olvastam az igazságügyminiszter úr Ö nagyméltóságának a munka-programját, melyben a tőle megszokott keretesen egyszerűséggel bejelenti, hogy *a bírói és ügyészi surescentia megfelelő kiképzése* kiváló gondját fogja képezni — *s a vizsgálóbírák, nyomozó rendőri hatóságok és ügyész-ségi tagok részére még a folyó évben továbbképző tanfolyamot* óhajt szervezni, hogy az illetőket a büntetőjogi tudomány új vívmányaival s a *kriminalisztika és kriminologia* eredményeivel megismertesse.

Alig szükség mondanom, mennyire megörvendezett engemet is, mint bizonyára a büntetőjog összes hazai művelőit, e fontos kijelentés.

Igaz ugyan, hogy e kijelentésből arra kell következtetnem, hogy az igazságügyminiszter úr az általa kezdeményezett „továbbképző tanfolyamok“ fejlesztésével, azok specializálásával óhajtja a büntetőjogi szakképzés elővitelét munkálni s így az én fentebbi programom a maga egészében aligha számíthat ezúttal elfogadtatásra. Ennek dacára részemről is nagy örömmel üdvözlöm ezt a szűkebbkörű reformot. Legkevésbé sem akartam és akarom kétségbevonni a továbbképző tanfolyamok jelentőségét és nagy értékét s kívált, ha azok helyesen specializáltak, így, ha a nyomozó hatóságok és közegek részére külön tanfolyamok szervezettek, azok is éppen az általam kifejtett célt fogják az eddiginél még sikeresebben szolgálni. Én csak *az ily magasabb fokú kurzusoknak az egyetemekkel való szerves összekapcsolására* s különösen *a büntetőjogi elméleti és gyakorlati szakképzés kölcsönös reformjára* óhajtottam a figyelmet felhívni, a mi nálunk nemcsak az említett általános nemzetközi törekvés visszhangjaként, de úgy az új egyetemek létesítése, mint a gyakorlati igazságügyi és közigazgatási vizsgák rég sürgetett revíziója, illetőleg megalkotása szempontjából is kétszeresen fontos és sürgős. Vajha sikerülne az új igazságügyminiszter úrnak mindezeket a kapcsolatos kérdéseket szerencsés megoldásra juttatnia!